

ZÁŘÍ v zahradě

Se začátkem školního roku se pomalu loučíme s létem. Dny se zkracují a večery i rána jsou čím dál chladnější. V extrémních případech se již mohou vyskytnout i přzemní mrazíky. Citlivé listnaté rostliny začínají zbarvovat své listy a koncem měsíce mohou již začít opadávat. U ovocných rostlin sklízíme jednu z posledních úrod. Nastává vhodná doba připravit trávník na nadcházející chladné období aplikací podzemního hnojiva na vyzrání pletiv, anebo na preventivní postřik fungicidem omezujícím výskyt plísňové sněhové. Také nastává nevhodnější období pro výsadbu okrasných rostlin, cibulovin a hlízových rostlin. Naprosto ideální je v tomto období výsadba rostlin se zemním balem. Díky vlhčímu a chladnějšímu období nemusíme rostliny tolik rosit a přesto se ujímají lépe než na jaře.

RAKYTNÍK ŘEŠETLÁKOVÝ (HIPPOPHAE RHAMNOIDES)

Dvoudomý opadavý trnitý keř nebo keřovitý strom, v našich podmínkách dorůstá 1 – 6m (v Asii najdeme rakytníky vysoké až 18m). Borku má černohnědou, šupinatou. Letorosty jsou trnité, pokryté stříbřitými chloupky, starší větve mají rezavě hnědou barvu. Listy mají krátký řapík, tvar mají kopinatý, jsou celokrajné. Barva je svrchu hnědozelená, na rubu hnědavě až žlutostříbřitě plstnatá. Květy mají hnědavou barvu, samčí jsou umístěny v kláscích na bázi letorostů, samičí květy jsou umístěny ve svazcích v paždí letorostů. Období květu a období plodů jsou tak jediné období, kdy lze od sebe samčí a samičí rostliny rozlišit. Plodem je oranžová až načervenalá nepravidelně oválná peckovce, až 1cm velká. Plod má tmavohnědou až černou pecku. Kvete v březnu až dubnu. Plody dozrávají od srpna do září a vydrží na větvích dlouho do zimy, působením mrazu dostávají světlejší barvu. Vzhledem k tomu, že plody obvykle nemívají stopku a těsně přisedají k větvičce, se při sběru peckovice snadno rozmačká a šťáva vytéká. Proto je nejlepší nechat plody na stromě až do -10°C. Pod strom se pak rozprostřou plachty a plody se setřesou.

Původní areál výskytu je poměrně široký a zahrnuje pobřeží západní a jižní Evropy, Skandinávie, dále Alpy, Apeniny a Karpaty. Pokračuje do Malé Asie, na Kavkaz, do pohoří Střední Asie a jižní Sibíře, do Mongolska, Himálaje, přes Tibetskou plosinu, až na Severočínskou hornatinu. V Čechách byl poprvé vysazen v roce 1835.

Roste v nejrušnějších klimatických podmínkách, snáší i silné mrazy až do -45°C. Jedná se o světlo-milný druh, i když snese i mírný polostín. Také bez problémů snáší jak nadbytek vláhy, tak i mírný přísušek. Na půdu je nenáročný, snáší i zasolení.

Vzhledem ke své nenáročnosti a odolnosti se hodí pro výsadby do měst a kolem dálnic, dále jako meliorační zpevňovací a okrasná dřevina. Na kořenech se tvoří bakteriální hlízky umožňující přijímat vzdušný dusík v symbióze s nitrogenními bakteriemi. Poskytuje kvalitní dřevo, které se dřívě používalo k výrobě kulečnických koulí, hůlek, držadel, dýmek apod. Plody jsou cenné pro svoji výbornou chuť a vysoký obsah vitamínů. Konzumují se buď samotné, nebo se z nich připravuje džus, šťáva, džemy, víno, případně likéry (tradiční alkohol na Rujaně). Také dřívě sloužily k barvení vlny a papíru.

Rakytník odpradávně sloužil jako léčivá rostlina mnohostranného využití. Pro vysoký obsah vitamínů A, C, D, F, K a skupiny B, rutinu, flavonoidů, ale i pro velmi kvalitní žlutý olej se hlavně semena, ale i listy, staly významnou součástí léků v interním, kož-

ním a očním lékařství. Zvyšuje odolnost organismu vůči stresu, upravuje krevní oběh, podporuje léčbu nemocnění dýchacího a trávicího systému. Pro své podpůrné účinky je vynikající prevencí proti civilizačním chorobám. Z mladých výhonů a listů se získávalo černé barvivo.

Odrůdy:

„Leikora“ – se vyznačuje středním vzrůstem a delšími větvemi bez trnů. Plody mají sytě oranžovou barvu a dozrávají koncem září. Výborně obrůstá po řezu. V Evropě jde o nejpěstovanější odrůdu.

„Krasavice“ – roste bujně a rozložitě, do výšky cca 2m. Plody mají červenou barvu a ze všech odrůd nejvyšší obsah rutinu.

„Sluníčko“ – středně vzrůstná, málo zatrněná odrůda. Plody mají světlivě oranžovou barvu, zrají začátkem srpna. Plody mají vyšší obsah cukru. Je velmi odolná vůči chorobám a škůdcům.

„Herc“ – tvoří středně bujně rostoucí keře s delšími větvemi bez trnů. Plody mají sytě oranžovou barvu. Dozrává koncem září.

„Sirola“ – má slabší vzrůst a silnější větvení. Je proto vhodná pro menší zahrádky. Plody jsou oranžovočervené barvy, sladší chuti. Zraje začátkem srpna.

„Aromat“ – větší plody červené barvy, ceněné hlavně pro vysoký obsah karotenoidů. Odrůda dobře snáší sklizeň řezem větviček i s plody.

„Vitaminaja“ – (Vitamínová), vyznačuje se vyšším vzrůstem a silnými větvemi. Patří k necitlivějším odrůdám na fuzariové a verticiliové vadnutí.

„Dar Katuni“ – tvoří hustou kompaktní korunu s málo trnitými větvemi. Plody dozrávají koncem srpna. Sklizeň z šestiletého stromu může dosahovat až 12kg plodů. Z odrůd je nejodolnější proti fuzariovému vadnutí.

„Pollmix“ – bohatě rozvětvený široký keř s nižším vzrůstem. Jedná se o samčí rostlinu, je nutná jako opylovač.

JABLONĚ VHODNÉ PRO VÝSADBY

PODZIMNÍ ODRŮDY

Podzimní odrůdy dozrávají koncem srpna až v září. Také umožňují konzumaci ihned po sklizni, ale na rozdíl od letních odrůd snesou i krátkodobé skladování. Zpravidla vydrží do konce listopadu.

Karneval®

Ne každé jablko musí být červené, žluté či s červeným líčkem. Na trhu je objevena odrůda, která má na povrchu plodu červené pruhy, která se pravidelně střídají s pruhy žlutými. Jedná se domácí šlechtění odrůd Vanda a Cripps Pink. Strom má středně bujný růst. Plodnost nastupuje brzo, je pravidelná a vysoká. Plod je středně velký s výše popsaným netradičním zbarvením. Dužnina je bílá, šťavnatá a příjemně aromatická. Plody dozrávají začátkem října. Odrůda je samozřejmě rezistentní vůči strupovitosti a odolná padlí.

LETNÍ ODRŮDY

Letní jablka se sklízí již od poloviny července a konzumovat se dají ihned při sklizni. Tyto odrůdy nejsou vhodné na skladování, protože vydrží jen velmi krátkou dobu, maximálně 3 - 4 týdny.

Ametyst®

Pokud hledáte letní odrůdu jabloně, zkuste se podívat právě na odrůdu Ametyst®. Jedná se o českého křížence odrůd Nela a Vista Bella. Odrůda je samozřejmě dle aktuálních standardů rezistentní ke strupovitosti a je málo náchylná k padlí, tudíž je množství postřiků minimalizované. Strom je středně vzrůstný a je málo náročný na řez. Plodnost nastává velmi brzy, je střední a pravidelná. Plod je středně velký, kulovitý. Barva plodu je purpurově červená a dužnina nažloutlá, středně pevná, velmi šťavnatá, navinule sladká a příjemně aromatická. Zrání nastává ve druhé polovině srpna. Skladovat lze až jeden měsíc.

Hana®

Druhá letní odrůda, která stojí za zvážení, je červenoplodá Hana®. Jedná se také o české šlechtění ze Střížovic, kdy byly zkříženy odrůdy Prima a Krasava. Strom je střední velikosti s rozložitou korunou. Plodnost je raná, středně silná a pravidelná. Plody jsou středně velké, kulovité. Základní barva plodu je zelená, ale na většině povrchu je překryta karminově červeným žiháním. Dužnina je zelenobílá, středně pevná a velmi šťavnatá. Zraje v průběhu srpna a vydrží až jeden měsíc. Samozřejmě je rezistence vůči strupovitosti a malá náchylnost k napadení padlím.

Lipno®

Podzimní, či v některé literatuře uváděna jako raně zimní odrůda, pochází z domácího šlechtění a vznikla zkřížením odrůd Vanda a Rubinola. Strom roste velmi bujně, a proto je vhodné ho roubovat na slabě rostoucí podnože. Koruna je rozložitá, řídká a málo náročná na výchovný řez. Plodnost nastává středně brzo, je středně vysoká a pravidelná. Plody jsou velké, zploštělé kulovité. Základní barva plodu je žlutozelená a z většiny je krytá karminově červeným žiháním. Dužnina je jemná, velmi šťavnatá, chuť je harmonická. Lipno® zraje v polovině září a při dobrém skladování ho lze uchovat až do března. Odrůda je rezistentní vůči strupovitosti a velmi málo citlivá na napadení padlím.

ZIMNÍ ODRŮDY

Pokud chcete jablka, která můžete skladovat až do dubna, musíte se zákonitě zaměřit na odrůdy zimní. Tyto odrůdy se sklízí v průběhu října, jejich konzumní zralost většinou nastává koncem listopadu a vydrží při kvalitním skladování až do dubna následujícího roku.

Tábor®

Nová zimní odrůda českého šlechtění vznikla zkřížením odrůd Prima a Melodie. Vzrůstově se jedná o středně velký strom s bujným růstem. Koruna je rozložitá a plodonoše se vyskytují na krátkém i dlouhém dřevě. Plod je větší a má ploše kulovitý tvar. Slupka je středně tlustá se základní žlutozelenou barvou, která je klasicky překryta celoplošně červenou. Dužnina je žlutá, je středně pevná a navinule sladká. Plodnost je raná, velká a pravidelná. Sklizeňová zralost nastává koncem září a vydrží až do února. Odolnost padlí je na vysoké úrovni a vůči strupovitosti je odrůda plně rezistentní.

Vltava®

Druhá nová odolná zimní odrůda jabloně pochází také z domácího šlechtění a jejími rodiči jsou odrůdy Prima a Rubin. Tuto bujně rostoucí odrůdu s rozložitou korunou je vhodné kombinovat s pomaleji rostoucími podnožemi. Plodnost je raná a vysoká, avšak pro její pravidelnost je vhodné přistupovat každoročně k prořízce plodů. Odrůda totiž trpí nadměrnou násadou plodů a poté sklony ke střídavé plodnosti. Plod je velký, kuželovitý a červeně žiháný. Dužnina má krémovou barvu a pevnou konzistenci. Chuťově je sladce navinulá a dle konzumentů velmi chutná. Sklizeňová zralost nastává ve druhé polovině září, konzumní nastává v listopadu a plody vydrží do konce ledna. Samozřejmě je vysoká odolnost vůči strupovitosti i padlí.

ROSTLINY SE ZEMNÍM BALEM

Při nákupu rostlin si zákazník může vybrat z několika typů prodávaných rostlin. Nejznámějším typem expedovaných rostlin je rostlina kontejnerovaná. Rostliny jsou pěstovány v plastovém kontejneru a s ním jsou i prodávány. Dalším způsobem expedice, se kterým se může zákazník setkat hlavně u ovocných druhů rostlin, je expedice prostokořených výpěstků. Rostliny jsou expedovány s holými kořeny a je nutné je co nejdříve zasadit.

Na podzim a na jaře se můžete setkat ještě s jedním způsobem expedice rostlin. Je to expedice s kořenovým balem. Rostliny jsou v tomto případě odborně vyjmuty z pěstebních ploch tak, aby na kořenech ulpělo dostatečné množství zeminy. Tento kořenový bal je navíc chráněn speciální bavlněnou plachetkou nebo speciálním pletivem.

Takto expedované rostliny je nutné co nejdříve vysázet, protože pokud kořenový bal proschne, zaschnou zároveň kořenové špičky vlásečnicových kořínků a rostlina uhne. Přitom výsadba se nijak

výrazně neliší od výsadby jakýchkoliv jinak pěstovaných rostlin. Připravíme si dostatečně velkou jámu, prolujeme vodou tak, aby se na dně vytvořilo bláto. Rostlinu sázíme včetně plachetky nebo pletiva, nikdy je neodstraňujeme. Jsou konstruovány tak, aby se v zemi v poměrně krátkém čase rozložily. Zasypeme zeminou, kterou můžeme obohatit o zahradnický substrát, a na povrchu vytvoříme jakýsi mělký lavor, aby se voda vsakovala ke kořenům a neodtékala. Důkladně zalijeme a máme hotovo.

Rostlinu při výsadbě nikdy příliš nehnojíme. Zkrácené kořeny jsou velmi citlivé a přihnojení by mohlo způsobit jejich poškození. Při výsadbě na jaře

je nutné rostlinu v následujícím teplém období minimálně každý druhý den rosit. Jak již bylo zmíněno výše, rostlina má zkrácené kořeny, takže největší příjem vody uskutečňuje prostřednictvím listové plochy. Proto je nutné jí tímto způsobem vodu dodávat. Co se klasické závlaky do půdy týče, ve velmi teplém období zaléváme 1x týdně v množství odpovídajícímu velikosti rostliny.

A jaké rostliny si takto můžete zakoupit? Zřejmě nejznámějšími takto expedovanými rostlinami jsou různé druhy rodu Thuja pro výsadbu živých plotů. Jako solitéry se takto expedují různé druhy smrků, cypřišů, borovic, jedlí, jalovců, tisů, zeravinců a dalších. Se zemním balem se také expedují vzrostlé listnaté stromy – javory, topoly, sakury a mnohé jiné.

A jaký je důvod pro zakoupení rostliny se zemním balem? Na rozdíl od rostlin pěstovaných v kontejnerech jsou balované rostliny mnohem větší a bohatší, a v porovnání s kontejnerovanými rostlinami i výrazně levnější.

**Ing. Martin Hraňo, DiS.,
Ing. Gabriela Rychnovská,
Odborné služby zahradnické,
Žehušice, tel /fax: 327 399 161,
www.hrano.cz**